

og at en person i 900-tallet slet ikke ville identificere sig selv som dansk.

At noget er hændt i fortiden, betyder altså ikke, at hændelserne bliver til fælles erindringer. Det er elementer i nutiden, der bestemmer, hvad der er interessant at beskæftige sig med fra fortiden, og hvad der går i glemmebogen.

Formålet med denne bog er at undersøge, hvilke fælles fortidserindringer der er med til at skabe danmarkshistorien og identiteten som dansker. Dette første afsnit handler om, hvad *erindringshistorie* er, og hvordan erindringshistorie adskiller sig fra traditionel historie. De næste tre afsnit handler om tre perioder i danmarkshistorien, som de fleste danskere har et forhold til, og som vi har fælles erindringer om – *vikingetiden*, hvor byggestenene til Danmark som stat blev grundlagt, og kristendommen blev introduceret, *krigen i 1864*, hvor Danmark blev en nationalstat, dvs. en stat, hvor alle taler dansk og i høj grad har samme kultur og *besættelsen 1940-45*, hvor Danmarks eksistens som selvstændig stat var truet.

Hvad er erindringshistorie?

I faget historie er vores fokus på fortiden, og de historiske kilder er nøgler, der kan bruges til at finde ud af, hvad der er sket i fortiden. Der findes næppe et menneskeligt samfund, hvor man ikke har interesseret sig for fortiden, og fortiden har også altid været vigtig for dannelsen af kollektive identiteter som f.eks. slægter, klaner og religiøse grupperinger. I 1800-tallet blev historie et fag på universitetet, og

dermed blev interessen for fortiden professionaliseret under idealet om at finde den objektive sandhed om fortiden gennem metodisk kildearbejde. Den tyske historiker Leopold von Ranke skrev, at historikerens vigtigste opgave er at finde ud af *wie es eigentlich gewesen* dvs. hvad der egentlig sket?

Den danske historiker Kristian Erslev var inspireret af Ranke og skrev i 1911 bogen *'Historisk teknik'*. Den dannede skole for, hvordan man skulle arbejde kildekritisk for at nå frem til den historiske sandhed. Meget af den almindelige kildekritik, der arbejder med overvejelser om, hvorvidt de historiske kilder er levn eller beretning, 1. eller 2. håndskilder og primære eller sekundære kilder, kan vi i Danmark føre tilbage til Erslevs arbejde. Både Ranke og Erslev var inspireret af idealet fra de eksakte naturvidenskaber. Det vil sige, at historikeren skulle arbejde med fortiden præcist, videnskabeligt og objektivt.

Troen på muligheden for at finde den objektive sandhed om fortiden har de fleste historikere dog forladt i dag, hvor der er en udbredt enighed om, at historikerenes fokus altid er påvirket af egen samtid og egne grundopfattelser. Men Ranke og Erslevs tanker har været afgørende for at forme den historievitenskaber, som vi kender i dag. Prøv f.eks. at se på vejledningen til kildekritik i din grundbog til historie eller på internettet.

Erindringshistorie er et relativt nyt felt inden for historievitenskaben, hvor det netop er det faktum, at vores fortolkning af fortiden er præget af vores nutid, der er det interessante.

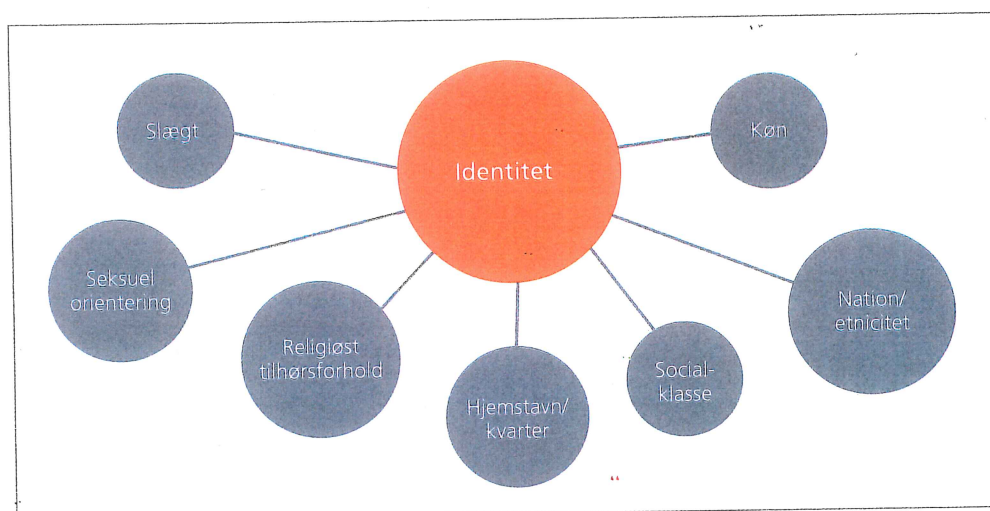
Erindringshistorie handler nemlig ikke om, hvad der egentlig er sket, men om hvordan fortiden bruges, konstrueres, diskuteres og iscenesættes på baggrund af interesser i nutiden. En historiker, der arbejder erindringshistorisk, er f.eks. ikke så interesseret i at undersøge, hvorfor Danmark tabte krigen i 1864. Det interessante for en erindringshistoriker er i stedet at undersøge, hvad der erindres, og hvad der glemmes og hvorfor.

Hvordan giver nationens historie identitet?

Hvis du i udlandet skulle fortælle, hvem du var, ville du måske lægge ud med at sige, at du var fra Danmark. Ifølge historikeren Inge Andriansen er *nationen* og *religionen* de to mest identitetsskabende fællesskaber i vores samtid. Det, som er med til at skabe national identitet, er, at man tilhører et nationalt *erindringsfællesskab*,

dvs. en gruppe mennesker, der deler fortolkning af en fortid, de opfatter som fælles. Når nation og religion udnævnes som nogle af de mest betydningsfulde erindringsfællesskaber, kan man blot tænke på, hvor mange mennesker der gennem historien har sat livet på spil for netop at forsvare nationen eller religionen. Men i et stadigt mere komplekst samfund bliver identiteter skabt af mange forskellige byggeklodser.

Erindringsfællesskaber handler derfor ikke kun om nationen, hvilket modellen nedenfor viser. Mennesket kan ofte være med i forskellige erindringsfællesskaber baseret på bopæl, arbejde, social klasse, familie, køn, tro eller nation. Hvis du f.eks. er dansk muslim, kan du ud over at være en del af det danske erindringsfællesskab også være medlem af et muslimsk erindringsfællesskab, som begge giver identitet og nogle handlingsforskrifter for, hvordan du skal handle i nutiden.

Modellen illustrerer, hvordan et menneskes identitet er bygget op om forskellige grupperes fælles erindringer. Betydningen af de enkelte erindringsfællesskaber kan have forskellig vægt hos forskellige personer, og modellen vil se forskellig ud i forskellige samfund.

Kan grupper have fælles erindringer?

Flere vil indvende, at det ikke er rimeligt at påstå, at danskere har en fælles forståelse af f.eks. *vikingetiden* eller *besættelsestiden*: Der er jo danskere, der har en stor faktisk viden, og andre, som ikke kan placere perioderne overhovedet – så hvordan er det muligt at tale om et erindringsfællesskab?

Når man bruger ordet *erindring*, tænker vi ofte på noget, som vi gør individuelt. Vi har personlige erindringer fra vores folkeskole, og vores sommerferie, og nogle gange kan vi også have personlige erindringer om verdenshistoriske begivenheder. De fleste kan eksempelvis huske, hvor de var, da World Trade Center styrtede sammen den 11. september 2001. En grundantagelse for erindringshistorikere er imidlertid, at erindring ikke er et rent individuelt fænomen. Den franske sociolog Maurice Halbwachs udviklede i 1920'erne begrebet *kollektiv erindring*. Kollektiv erindring handler om, at individer erindrer i fællesskab med andre og som medlemmer af en gruppe. Halbwachs mener ikke, at det giver mening at tale om personlig erindring, da han mener, at det er umuligt for individet at erindre uafhængigt af sin sociale gruppe.

Som eksempel kan vi tænke på vores egne minder fra barndommen: Hvad er det i virkeligheden, vi erindrer? Ofte er vores erindring blandet op med vores forældres fortællinger, venners beretninger, gamle billeder eller endda film og tv.

Halbwachs sætter tanken på spidsen ved at sige, at vi er narret til at tro, vi har

Maurice Halbwachs (1877-1945), fransk sociolog:

“Det giver ikke nogen mening at lede efter det område af hjernen, hvor erindringer ligger opbevaret, som kun jeg har adgang til. Erindringer bliver vækket i mig på grund af eksterne påvirkninger, og den gruppe, jeg tilhører, gør det muligt for mig at rekonstruere mine erindringer.”

helt personlige erindringer, men vi glemmer, at dét, vi siger, er et ekko, der videregiver vores gruppebestemte erindringer, fordi vi bruger et fælles sprog, opdrages i samme skolesystem og ofte har set de samme film og lignende.

Ifølge Halbwachs er den personlige erindring en illusion. Til trods for at Halbwachs ikke mener, at det giver mening at tale om individuel erindring, skelner han mellem to forskellige typer erindring: *autobiografisk erindring*, der er erindring af de ting, man selv har oplevet, og *historisk erindring*, der handler om ens gruppes historie, f.eks. danskeres fælles erindringer om vikingerne som deres forfædre. Det er gruppens behov i nutiden, der er afgørende for, hvilke dele af fortiden der erindres, og hvilke der glemmes.

~~Er historievitenskab og erindring hinandens modsætninger?~~

Ifølge Halbwachs er *historievitenskab* og det, som han kalder *kollektiv erindring*, modsætninger til hinanden. Halbwachs